

סא"ל (מיל') ד"ר שגיא טורגן < ראש המרכז ללימודים צבאיים במכללה לפיקוד ומטה

מלידל הארט לקלאוזביץ צה"ל משנה תפיסה

תפיסת ההתקפה של צה"ל בעבר הושפעה בעיקר מלידל הארט. השינויים במאפייני הלחימה במזרח התיכון הביאו אותו לשנות תפיסה ולדגול בזו של קלאוזביץ

קרל פון קלאוזוביץ

חשוב לצה"ל לאמץ את המינוח המדיני והצבאי של קלאוזוביץ; וטוב היה אם היו משתמשים באמרתו המפורסמת "המלחמה היא המשך המדיניות באמצעים אחרים" כקו ברור להסברה פנימית ולהסברה חיצונית

צבאות העולם בעבר ובהווה אינם מכירים בהוגה דעות צבאי מסוים המנחה את אופן בניין הצבא והפעלת כוחו. ואולם, במשך ההיסטוריה היו הוגים צבאיים שהשפיעו במיוחד על אופן הפעלת הצבאות: פלביוס וגטיוס השפיע על צבאות ימי הביניים; קרל פון קלאוזביץ השפיע על צבא גרמניה במאה ה-19 ובמאה ה-20; אנטואן-אנרי ד'ומיני השפיע במאה ה-19 על צבא רוסיה; ארדאן דה פיק, לואי גרנמזון ופרדיננד פוש על צבא צרפת ערב מלחמת העולם הראשונה; ובזיל לידל הארט השפיע על צבא בריטניה, וגם, לפחות על-פי טענתו, על צבא גרמניה ערב מלחמת העולם השנייה.

צה"ל לא הצהיר מעולם באופן רשמי על ההוגה שהשפיע עליו ביותר בהפעלת כוחו מול אויב. עם זאת, מובן שחלק גדול מן התיאוריות של ההוגים הצבאיים השונים השפיעו על אופן פעולתו של צה"ל בכל הרמות – מן הטקטית עד האסטרטגית. הלכה למעשה, תפיסת ההפעלה של צה"ל (לפחות בעבר) בקרב ההתקפה יישמה את תורתו של ההוגה הבריטי לידל הארט יותר מכל הוגה אחר. ואולם שינויים במאפייני הלחימה במזרח-התיכון גרמו לשינויים גם במאפייני התפיסה שבה הופעלו כוחות צה"ל, בעיקר בתחום המתקפה.

שני ההוגים הצבאיים המרכזיים של העת החדשה – קלאוזביץ ולידל הארט – מציעים דרכים שונות להשיג ניצחון על האויב. ההוגה הצבאי הפרוסי קלאוזביץ קבע שיש שני סוגים של התקפות: התקפה השואפת להכרעה והתקפה שאינה שואפת להכרעה. המטרה של התקפות אסטרטגיות שאינן שואפות להכריע את האויב היא תפיסת שטחים, נכסים ומעוזים וכן פגיעה במורל (התרגום להגדרה של קלאוזביץ נעשה במונחים מודרניים)¹. מנגד, "התקפה

השואפת להכרעה" תשיג ניצחון על האויב באמצעות השמדת כוחו הצבאי (כך גם בהגנה – הניצחון מושג באמצעות השמדה). ההשמדה היא האמצעי להשיג את המטרה – ניצחון. בהשמדה אין הכוונה שיש להרוג את כל חיילי האויב אלא להביא לידי קריסת המסגרות הצבאיות של האויב – בין אם באמצעות הריגת חייליו ובין אם על-ידי הכנעתם או ביטול יכולתם להילחם באמצעות הבסת רוח הלחימה, הריסת המסגרת היחידתית והתפרקות מנשקם, ולמעשה, הפסקת תפקודם כלוחמים. קלאוזביץ קבע שיש לתמרן את הצבא לעמדה שבה ניתן יהיה לאסור קרב מכריע על האויב ולהשמידו – כך יושג ניצחון על האויב. קלאוזביץ חיפש אפוא את מרכז הכובד של האויב שלתפיסתו היה כוחו הצבאי של האויב, זאת כדי להשמידו, רצוי בקרב מכריע אחד – גולת הכותרת של המלחמה לדעת קלאוזביץ².

לידל הארט לא סיווג את אופן המלחמה כשואפת להכרעה או לא שואפת להכרעה אלא חילק את המדינות למדינה רעבתנית ולמדינה מאופקת. לדבריו, המדינה הרעבתנית זקוקה לניצחון כדי להשיג את מטרתה, ולכן עליה ליטול סיכונים גדולים במהלכה ההתקפיים. מדינה מאופקת, על-פי הגדרת לידל הארט, צריכה להניע את התוקפן לכך שיוותר על ניסיון הכיבוש, זאת באמצעות שכנועו שהמחיר שישלם גבוה מדי (הרתעה).

הניצחון של המדינה המאופקת הוא סיכול שאיפותיו של האויב לניצחון³.

לידל הארט, בשונה מקלאוזביץ, חיפש דרך תחבולנית (שאותה כינה "גישה עקיפה") שתביא לניצחון על האויב על-ידי הכרעתו, בעיקר באמצעות תמרון לעמדה שתבטל את יכולתו להילחם ביעילות מסיבות טקטיות, ובעקבות כך פסיכולוגיות (ערעור שיווי משקלו של האויב). לדברי לידל הארט, בתמרון לעורפו של האויב ובניתוקו ממקורות ההספקה שלו יש כדי להובילו לאובדן רוח הלחימה, לכניעה או ללחימה בעמדת נחיתות – כך או כך סביר שהאויב יוכרע ויובס ובדרך שנתפסה על-ידי לידל הארט כזולה יותר מאשר התקפה או קרב ישיר מול כוחו העיקרי של האויב. לידל הארט אמר: "מכאן שמטרת האמתית [של האסטרטג] אינה לבקש אחר קרב, אלא לבקש אחר מצב אסטרטגי רב-יתרונות כל כך, שאם לא יספיק להוליד הכרעה מכוח עצמו, יכול המשכו על ידי קרב להשיגה לבטח. במלים אחרות, שיבוש האויב הוא מטרת האסטרטגיה; ועשויים לנבוע ממנו או התפוררות האויב, או שבירתו באורח קל יותר בקרב. התפוררות זאת עלולה לדרוש מידה חלקית של לחימה⁴. אולם לחימה זאת אין בה מאופיו של קרב".

בניגוד לקלאוזביץ לידל הארט חיפש אפוא לא רק את מרכז הכובד של האויב אלא בעיקר את נקודות התורפה שלו, כדי שיוכל באמצעות תמרון טקטי להכריע את האויב במינימום הלחימה הנדרש.

אם מבקשים לפשט את הדברים ניתן לומר שקלאוזביץ מחפש בעיקר את מרכז הכובד של האויב בעוד לידל הארט מחפש בעיקר את נקודות התורפה שלו. הפשטה נוספת של תפיסתיהם היא שקלאוזביץ טוען שיש להשמיד את האויב כדי להשיג ניצחון בעוד לידל הארט טוען שיש להכריע את האויב

קלאוזביץ קבע שיש לתמרן את הצבא לעמדה שבה ניתן יהיה לאסור קרב מכריע על האויב ולהשמידו – כך יושג ניצחון על האויב

כדי לנצח.

במאה ה-20 נבחנו שתי התפיסות האלה כאשר גרמניה הביאה אותן לקדמת העשייה הצבאית בתוכניותיה האופרטיביות בשתי מלחמות העולם. במלחמת העולם הראשונה הגו הגרמנים את תוכנית שליפן שנועדה לבצע תמרון מערכתי שילכוד את צבא צרפת בתנועת לפיתה – סדן בגבול הצרפתי-גרמני במזרח ואיגוף עמוק דרך בלגיה לתקיפת עיקר הצבא הצרפתי ממערב. התוכנית הזאת תאמה את תפיסתו של קלאוזביץ להשגת ניצחון באמצעות השמדת עיקר הצבא הצרפתי בקרב עיקרי אחד⁵.

במלחמת העולם השנייה כבר ביצעה גרמניה תמרון אחר שתאם את תפיסתו של ההוגה הבריטי לידל הארט. בתוכנית אבחת מגל ביצעו הגרמנים הטעיה שהצליחה ליצור במערך החזקה של קו ההגנה הצרפתי נקודת תורפה שאותה ניצלו לפריצת מערך ההגנה (ובעקבות זאת, להתמוטטותו), ותמרנו במהירות לעומק תוך הובלת הבריטים והצרפתים למסקנה שאם לא ייסוגו, הם יילכדו ויושמדו. תוצאותיו של התמרון היו בדיוק על-פי תפיסת לידל הארט. הגרמנים אפשרו לבריטים – בהתאם לתפיסתו של וגטיוס הרומי – "גשר זהב לאחור" שבאמצעותו מילטו הבריטים את צבאם מדנקרק לבריטניה, וכך עלה בידיהם לתפוס את השטח ולהכריע את הקרב ביבשה בלי שנדרשו להקיז

הזה מתמקד במערכה המערכתית. כשפרצה מלחמת העצמאות ניכרו בקרב מפקדי צה"ל הפערים בידע המקצועי ובניסיון הקרבי. הלכה למעשה הפעילו המפקדים על-פי-רוב את היחידות במהלכים ישירים שמטרת רובם הייתה השמדת האויב. חלק מן ההתקפות הסתיימו בכישלונות שעיצבו את ניסיונם של המפקדים והובילו לשינוי בתפיסה. האלוף יגאל אלון הוביל את השימוש בתפיסה התחבולנית בעת מלחמה במבצעים העיקריים של צה"ל בסוף המלחמה. על מבצע דני (10-18 ביולי 1948), בפיקודו של אלון, כתבה אניטה שפירא: "יותר משהיו במבצע ניצחונות מפוארים בשדה הקרב, היו בו כיבושים שהושגו תוך חיכוך מינימלי עם האויב. לחימה זו הייתה יותר על כיבוש שטח ופחות על מיגור כוחו של האויב. לא היו אלה קרבות שנועדו לכתוש את האויב. כאן בא לידי ביטוי כישרונו של המפקד לאתר את נקודות התורפה בקו היריב, ולשם שלוח את כוחותיו"⁷.

מבצע חורב (22 בדצמבר 1948 עד 7 בינואר 1949), שעליו פיקד אלון, היה מודל ליישום תפיסת הגישה העקיפה עד כדי כך שלידל הארט עצמו השתמש בו כדוגמה לאופן שבו יש להפעיל כוח. מבצע חורב ומבצעים עקיפים נוספים היו לדוגמה ולדגם שבו שאף צה"ל להפעיל את כוחותיו במלחמות בעתיד.⁸ במלחמת סיני כבר פרץ צה"ל דרך נקודות התורפה של המערך המצרי, ויעדו היה בבירור הכרעת הצבא המצרי באמצעות תפיסת שטח ולא השמדתו. במלחמת ששת הימים קבע אמנם פיקוד הדרום יעד מערכתי שונה - השמדת הצבא המצרי בסיני, אולם חלק גדול מן הכוחות הופעלו ברמה הטקטית על-פי שיטתו של לידל הארט - הם תמרנו לעומק ולאגף מערכי ההגנה שאותם הבקיעו, ומיד לאחר מכן פרצו לעומק סיני וחסמו את נתיבי הנסיגה של הכוח המצרי כדי להשמידו (למעשה הם המתינו לכוח

המצרי שיגיע אליהם). גם כיבוש רמת-הגולן התבצע בעיקרו באמצעות הבקעת המערך הסורי בצפון הרמה, ומשם כיבוש הרמה מן האגף. הלחימה בחזית הירדנית הייתה שונה מכיוון שצה"ל יצא בה למתקפת-נגד מקדימה כאשר מטרתו הייתה תפיסת שטחי מפתח שאיימו על ישראל, ובעקבות זאת התפתח כיבוש אזור יהודה ושומרון. במלחמת יום הכיפורים ביצע פיקוד הדרום תמרון גישה עקיפה לידל הארטי קלסי. בהתאם לתפיסה הזאת, חיפשו כוחות צה"ל את נקודות התורפה במערך ההחזקה של קו ההגנה המצרי. נקודת תורפה כזאת נמצאה בתפר שבין שתי הארמיות המצריות, ולכן הבקיע צה"ל את מערך ההגנה המצרי בנקודה הזאת, ותמרן במהירות לעומק כדי לכתר את הארמיה השלישית.

הרעיון המבצעי של תוכנית "אורנים גדול" במלחמת לבנון הראשונה היה גם הוא תחבולני, ושמן בחובו שני יתרונות אפשריים בתוצאה הסופית. התמרון העיקרי, בהתאם לגישת לידל הארט, היה של אוגדה 162 שחדרה לעומק השטח בין מערך ההגנה הסורי בבקעת הלבנון ובין מערכי ההגנה של המחבלים בדרום לבנון ובאזור החוף. היעד המערכתי של האוגדה היה כביש בירות-דמשק. <

במלחמת יום הכיפורים ביצע פיקוד הדרום תמרון גישה עקיפה לידל הארטי קלסי. בהתאם לתפיסה הזאת, חיפשו כוחות צה"ל את נקודות התורפה במערך ההחזקה של קו ההגנה המצרי. נקודת תורפה כזאת נמצאה בתפר שבין שתי הארמיות המצריות, ולכן הבקיע צה"ל את מערך ההגנה המצרי בנקודה הזאת, ותמרן במהירות לעומק כדי לכתר את הארמיה השלישית (מפה: אביגדור אורגד)

בניגוד לקלאוזביץ לידל הארט חיפש אפוא לא רק את מרכז הכובד של האויב אלא בעיקר את נקודות התורפה שלו, כדי שיוכל באמצעות תמרון טקטי להכריע את האויב במינימום הלחימה הנדרש

את דמם בהשמדת צבא בריטניה.⁶

הוויכוח שהתקיים ברוב הצבאות האירופיים בתקופה שבין מלחמת-העולם על אופן הפעלת הכוח בהתקפה ובהגנה פסח כמובן על היישוב היהודי בארץ-ישראל. הכוח הצבאי היהודי בארץ-ישראל היה עסוק עדיין בגיבוש אופן הפעלת הכוח ברמה הטקטית, כמובן אך ורק על-ידי הפעלת כוחות חי"ר (וגם בכך היה חידוש שהתאפשר לאחר המעבר של כוחות ה"הגנה" מהגנה פסיבית לפעולה אקטיבית - החל משנת 1937 - במסגרת המדיניות של יציאה מן הגדר). למרות זאת שמותיהם של ההוגים לא היו זרים לאוזני החניכים בקורסי ההדרכה של ה"הגנה", והם לפחות נחשפו לקיומם של ההוגים.

באשר להכרעה - כבר בתחילת שנות ה-50 של המאה ה-20 קבע בן-גוריון כשגיבש את תפיסת הביטחון של ישראל שהיא אינה מסוגלת להכריע את האויב הערבי ברמה האסטרטגית. לעומת זאת, כפי שנראה להלן, צה"ל שאף על-פירוב להכריע ברמה המערכתית את האויב שעמד מולו בעת עימותים בעצימות גבוהה בעוד ברמה הטקטית שאף צה"ל להכריע בכל מפגש עם אויב. המאמר

הכרעת ארגון חזבאללה ולוחמיו מחייבת את השמדת מפקדיו ולוחמיו הפרוסים ברוב לבנון, וכיום - גם בסוריה

מבחינה צבאית, לא ברור אם המחיר מבחינת משאבים (בדם ובממון) מצדיק זאת. כך, לדוגמה, הכרעת ארגון החזבאללה מחייבת על פניו את השמדת מפקדיו ולוחמיו הפרוסים ברוב לבנון (וכיום - בשנת 2016 - גם בסוריה). כדי להגיע לכלל אנשי החזבאללה, הנוקטים טקטיקת היעלמות, יהיה על צה"ל "להשתלט ולטוהר את המרחב", כלומר, את כל מדינת לבנון. זאת עוד לפני שעסקנו בצורך בבידוד מוקדם של אזור הפעולה כדי למנוע בריחה של אנשי החזבאללה. האם ישראל יכולה או מוכנה לשלם את המחיר הזה?

לעומת זאת, כאשר צה"ל נדרש לפעול בשטח מצומצם יותר הוא יכול לשאוף להכרעה אסטרטגית באמצעות השמדה. במבצע חומת מגן (29 במרס-10 במאי 2002), שנועד למגר את הטרור הפלסטיני כבר נקט צה"ל גישה ישירה, ואסר קרב על המחבלים כדי להשמידם ולא להכריעם. המערכה הצליחה כאשר צה"ל תמרן, בודד את אזור הפעולה, התקיף את מרכז הכובד של הטרור הפלסטיני - המחבלים בתוך עריהם כיעד העיקרי להתקפה.

את הגישה הישירה למד צה"ל בתקופה שקדמה למבצע חומת מגן דווקא דרך הרמה הטקטית. עוד לפני המבצע פעל צה"ל בתוך הערים הפלסטיניות בגדה, אולם הוא לא עשה זאת באמצעות תמרון בשטח ולא על-ידי הפניית עיקר ההתקפה למרכז הכובד של הטרור - הלוחמים. במבצע רוח סתיו 3, שערכה חטיבת גולני בתחילת מרס 2002 לפני מבצע חומת מגן, כבשו חיילי החטיבה את כל אותם השטחים שנכבשו לאחר מכן שוב במהלך מבצע חומת מגן. ואולם החטיבה, אמונה על גישה תחבולנית, תמרנה תוך כדי השארת פתח שדרכו נסוגו המחבלים בלי להיקלע לחימה נגד עוצמתו של צה"ל. כוחות גולני כבשו את השטח, אך מרכז הכובד של הטרור לא נפגע. מיד בתום פינוי השטח שבו המחבלים ונאחזו באותם השטחים שפנו על-ידי צה"ל.

▶ התייצבות על הציר הזה יכולה הייתה לתת לצה"ל את היכולת להכריע את הכוח הסורי בלבנון בבקעת הלבנון, שהיה מוצא את עצמו בסכנת כיתור, ולכן צפוי היה שייסוג לאחור, וכך יאפשר לתפוס את השטח ללא לחימה. היתרון השני שהתמרון הזה נועד לאפשר היה גישה ישירה לביירות כך שניתן יהיה לכתר מצפון את המחבלים בדרום לבנון ולהכריעם באמצעות ניתוקם מביירות. מלחמת יום הכיפורים חוללה שינוי בדרך פעולת האויב כלפי ישראל. הצבאות הקונוונציונליים זנחו את רעיון התמרון נגד ישראל. מצרים חתמה על הסכם שלום נפרד עם ישראל, ואילו סוריה וירדן גיבשו גישה הגנתית בעיקרה. מנגד התפתחה

תפיסת לחימה חדשה-ישנה (בשנות ה-50 וה-60 של המאה ה-20 התמודד צה"ל עם פעולות בעצימות נמוכה של ארגונים שפעלו בחסות מדינות ערב) שבה נקטו ארגונים תת-מדינתיים - בתחילה ארגונים פלסטיניים, ובהמשך ארגונים שיעיים בלבנון (אמאל, ובעוצמה רבה יותר החזבאללה) - גישה שנועדה להתיש את ישראל באמצעות לוחמת טרור וגרילה.

הארגונים האלה פעלו ופועלים באופן לא סדור תוך ניצול האוכלוסייה והתכסית להיטמעות בשטח. שיטת הפעולה הזאת אינה מחייבת את הארגונים לקיים מערך לוגיסטי משמעותי, ולכן הם אינם מוטרדים לכאורה מניתוקם מן העורף. תפיסת הלחימה שלהם אינה דוגלת בלחימה ישירה אלא בהימנעות מקרב משמעותי מול צה"ל (בעיקר במארבים ופשיטות), זאת מתוך כוונה לשרוד ולהמשיך בלחימה לאחר המתקפה המסיבית של צה"ל. אמנם תפיסתם של הכוחות האלה היא הגנתית, אך מטרתם אינה לאו דווקא להחזיק בשטח, אלא להסב לצה"ל אבדות כבדות.

כאמור, בישראל ובצה"ל הבינו במהלך שנות ה-90 שהכרעה מערכתית ברורה ומוחלטת של ארגונים מחייבת את השמדתם. הכרעה כזאת מחייבת מחירים שלא ברור אם ישראל וצה"ל יכולים לעמוד בהם מבחינה צבאית, ואם הדבר אפשרי

מלחמת יום הכיפורים חוללה שינוי בדרך פעולת האויב כלפי ישראל. הצבאות הקונוונציונליים זנחו את רעיון התמרון נגד ישראל

האויב, ולא רק לכתרם. מנגד, במלחמת לבנון השנייה (מתוך הבנת המחירים שנסקרו לעיל), במבצע עופרת יצוקה, במבצע עמוד ענן ובמבצע צוק איתן שאף צה"ל להרתיע ולאכופ הסדר באמצעות הפעלת כוח, אולם ללא הכרעה. כלומר, צה"ל שאף, כפי שהגדיר קלאוזביץ, להתקפה שאינה מבקשת להכריע. לפי גישתו של לידל הארט, פעלה ישראל כמדינה מאופקת.

כאמור, צה"ל היה צבא שחרת על דגלו את התחבולה, את מהירות התמרון (תנועה ואש), את הפריצה לעומק ואת השאיפה להכריע באמצעות הבקעת נקודות התורפה במערך האויב; אלה עיקרי תפיסתו של לידל הארט. כיום צה"ל הוא צבא שאינו שואף להכריע בכל מערכה, וכאשר הוא מתמרן או מפעיל את כוחו באש הוא מרכז את עיקר המאמץ לעבר מרכז הכובד הטקטי של האויב – בארגונים הפועלים במתאר גרילה הכוונה היא לכוח האדם הלוחם של האויב ולאמצעיו – מתוך רצון להשמידם כדי להכריעם ברמה הטקטית או להרתיעם ברמה המערכתית. בהקשר הזה בנק המטרות הקיים בצה"ל לא

נועד ליצור תמונת מצב אויב כבסיס ליצירת תוכנית לתמרון, אלא אלה מטרות להשמדה. אם השמדתן מסייעת באופן משני לתמרון – מה טוב, אך זו לא המטרה שלשמה הן אותרו. חשוב אם כן לאמץ את המינוח המדיני והצבאי של קלאוזביץ. ראשית, טוב היה אם היו משתמשים באמרתו המפורסמת "המלחמה היא המשך המדיניות באמצעים אחרים" כקו ברור להסברה פנימית ולהסברה חיצונית. לאחר מלחמת לבנון השנייה מפתיע היה שבדיון הציבורי שהתקיים על הצורך ביציאה להתקפה ב־60 השעות האחרונות של המלחמה לא נעשה שימוש במשפט הזה, והמשתתפים בדיון השתמשו בהסברים מפורטים בעד או נגד, בלי להזכיר את קלאוזביץ. שנית, ישראל צריכה לקבוע לעצמה את סוג המלחמה שהיא מנהלת – כזאת ששואפת להכרעה או כזאת שאינה שואפת להכרעה. הדבר יתרום להבנת המטרה (במבצעים בעבר נקבע סוג המלחמה, ובחלק מהם אף פורסם). שלישית, מקביעת סוג המלחמה נגזרת ההבנה כיצד מתמודד צבא עם ארגון צבאי – באמצעות השמדת מרכז הכובד שלו (הכוח הלוחם). בעקבות זאת ניתן יהיה להעריך אם ביכולתו של צה"ל לבצע השמדה שנועדה להכריע את האויב הסציפי או לאו.

יש להדגיש שצה"ל לא נטש את תפיסתו של לידל הארט. ראשית, יש עדיין בצה"ל רצון בחלק מיחידותיו לפעול מערכתית ברוחו של לידל הארט ובהתאם למסורת שיצר צה"ל בעבר. שנית, הדרישה של הפיקוד העליון מן הדרג הטקטי היא להמשיך לנקוט תחבולנות על־פי תפיסת לידל הארט, זאת ללא כל קשר לאופן שבו מופעל הצבא בדרגים שמעל. מהמפקדים בצה"ל ברמה הטקטית עדיין נדרשת גישה תחבולנית. מצופה מהכוחות המתמרנים לפעול טקטית להשגת ההישג הנדרש במשימה תוך שימוש בתחבולה. במקרה של לחימה מול ארגונים היישג המקסימלי יהיה ניצחון באמצעות השמדה טקטית של האויב במרחב שבו נערך הקרב.

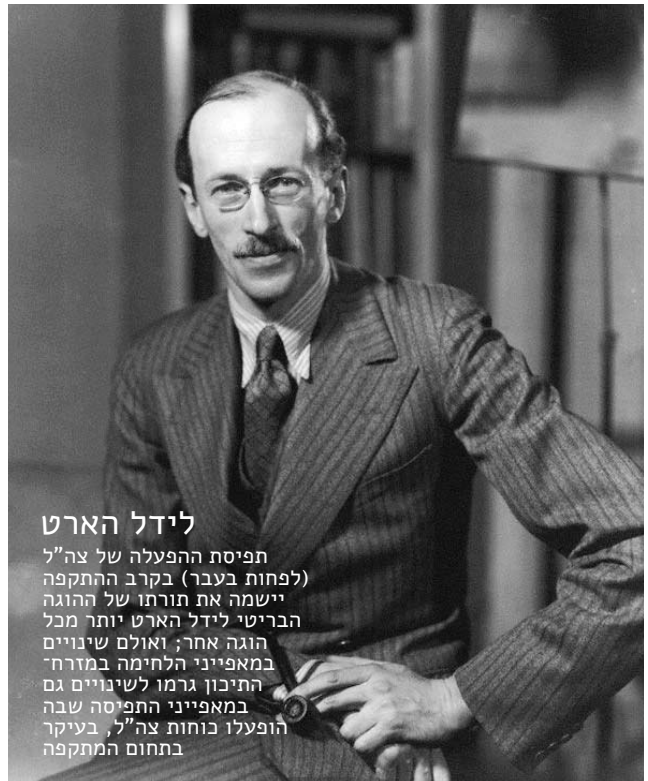

ברצוני להודות לתא"ל אליעזר טולדנו ולד"ר עדו הכט על הערותיהם והארותיהם המועילות.

בישראל ובצה"ל הבינו במהלך שנות ה־90 שהכרעה מערכתית ברורה ומוחלטת של ארגונים מחייבת את השמדתם.

מפקד חטיבת גולני באותה עת תא"ל (מיל) משה (צ'יקו) תמיר תיאר את מבצע רוח סתיו 3: "בקרב בג'נין נתקלנו בהתנגדות לא פשוטה, אבל השארנו פתח. הצלחנו לסגור את כל המחנה בסוף וכאשר ההתנגדות הגיעה לנקודה שבה היה להם קשה להתמודד עם הכניסה שלנו, בבת אחת זה נעלם. אבל יחד עם זה רוב החמושים נעלמו. [...] הלקח הראשון שהבנתי מהקרב בג'נין הוא שצריך ללכוד את כל מי שהוא חמוש בתוך עיגול מסוים. מה שקרה שהנח"ל נכנס [...] כל מי שהיה בידו נשק ברח למחנות הפליטים, ושהכוחות יצאו החוצה, הכול חזר למסלולו. הסכם ג'נטלמני, הכל עובד, החיכוכים היו יחסית קטנים בכניסה. במבצע חומת מגן צה"ל כבר פעל אחרת: כל ערי יהודה ושומרון כותרו, לא ניתן למחבלים על־פי וגטיוס "גשר זהב לאחור" – גשר שיאפשר את פינוים ללא לחימה. נהפוך הוא: חיילי צה"ל חתרו להביאם לכדי לחימה כדי להשמידם (ולחלופין להכניעם מחשש שיהרגו על־ידי חיילי צה"ל). כיום כבר מושם דגש באימוני היחידות על השמדת האויב ולא על תפיסת שטח.

השטח חשוב מאוד אם הוא מקדם את השמדת האויב, ופחות לשם שליטה שתאפשר הכרעה של האויב. לדוגמה, בעבר, כיתור אזור שבו שהה כוח קידם את הכרעתם בעקבות ניתוקם מעורפם הלוגיסטי, ונוסף על כך הייתה לו השפעה פסיכולוגית משמעותית לאויב בהיותו מכותר. כיום צה"ל חותר לתפוס שטחים שיקדמו ככל האפשר את כוחותיו לקראת מגע עם

לידל הארט

תפיסת ההפעלה של צה"ל (לפחות בעבר) בקרב ההתקפה יישמה את תורתו של ההוגה הבריטי לידל הארט יותר מכל הוגה אחר; ואולם שינויים במאפייני הלחימה במזרח־התיכון גרמו לשינויים גם במאפייני התפיסה שבה הופעלו כוחות צה"ל, בעיקר בתחום המתקפה